

компетентних у галузі ІКТ працівників, адже рівень кваліфікації сучасного робітника має відповідати розвитку новітніх технологій виробництва та інформатизації суспільства. Актуальність цього питання вимагає детального розгляду усіх аспектів навчального процесу з використанням засобів ІКТ на даний час.

Формування професійних умінь учнів ПТНЗ в умовах інформаційного суспільства вимагає від викладачів загально-професійного та професійно-теоретичного циклу не лише різних форм та методів роботи з учнями, а й зміни цілей і змісту навчання. Зміна цілей і змісту навчання у ПТНЗ є центральною ланкою процесу оновлення освіти. Технологічне перенасичення навчального процесу, виникнення нових, а найчастіше упровадження в широку практику давно знайдених, але не застосованих з економічних, технологічних та інших причин, методів, організаційних форм навчання є умовами, що забезпечують досягнення висунутих цілей.

Педагогічна спрямованість зміни змісту навчання при цьому відбувається декількома шляхами, значущість яких змінюється з розвитком процесу інформатизації суспільства. Один із напрямів пов'язаний зі становленням навчальних дисциплін, які забезпечують загальноосвітню та професійну підготовку учнів у галузі інформаційних технологій.

По-друге, – з поширенням використанням засобів інформатизації, застосування яких стає нормою в усіх галузях людської діяльності. Цей процес викликає зміни предметного змісту всіх навчальних дисциплін на всіх рівнях освіти.

По-третє, – зв'язок з глибинним впливом інформатизації на цілі навчання. Цей напрям все більше буде підсилюватися з розвитком процесів інформатизації суспільства, проведення роботи з реконструювання накопичених людством знань, формування в суспільній свідомості уявлень про енциклопедичну природу освіти, необхідної кожному громадянину України.

Отже, використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійно-теоретичній підготовці може бути ефективніше, якщо учень зможе відпрацьовувати навички діяльності завдяки індивідуально-орієнтованим продуктам і технологіям, які включають:

- мультимедійні програми, що адаптуються до індивідуального освітнього стилю і потреб учня;
- підтримку активної ролі учнів ПТНЗ в освітніх процесах за рахунок багатофункціональності і різноманіття використання сучасних інформаційних технологій та введення інтелектуальних віртуальних агентів в освітні мультимедіа-ресурси.

Література

1. Виртуальная учебная сфера «Веб-класс ХПИ» ; под ред. Кухаренко В. Н. – Харьков : НТТУ «ХПИ», 2003. – 20с.
2. Гуревич Р.С. Використання інформаційних технологій у навчальному процесі / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, Ю. В. Бадюк, Л. С. Шевченко – Вінниця : ТОВ «Діло», 2006. – 296 с.
3. Кадемія М. Ю. Термінологічний словник з інноваційних методик навчання на основі інформаційно-телекомунікаційних технологій / М. Ю. Кадемія – Вінниця : Ландо ЛТД, 2008. – 173 с.

ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕТАП ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ

***Н.Б. Грицай
м. Рівне, Україна***

У сучасній системі освіти України відбувається зміна підходів до професійної підготовки студентів у вищих навчальних закладах. Так, згідно з компетентнісним підходом, який прийшов на зміну традиційному „знанцевому”, метою навчання є не сукупність знань, умінь та навичок, а здатність ефективно їх застосовувати в нестандартних ситуаціях, вміння швидко орієнтуватися в умовах безпосередньої професійної діяльності. З огляду на це зміст,

форми і методи підготовки майбутніх педагогів повинні бути зорієнтовані на кінцевий результат – формування компетентного фахівця, готового до педагогічної роботи у закладах освіти.

Під час навчання у вищій школі студенти засвоюють необхідні професійні знання, набувають відповідні уміння та навички. Підготовка майбутніх педагогів відбувається поступово, за певними етапами. Так, Б. Гершунський визначив окремі компоненти у структурі становлення особистості: 1) грамотність (освітній мінімум); 2) освіченість (грамотність, доведена до необхідного максимуму); 3) професійна компетентність (визначається рівнем професійної освіти, досвідом та індивідуальними здібностями людини, прагненням до безперервної самоосвіти та самовдосконалення, творчим і відповідальним ставленням до справи); 4) культура (найвищий прояв людської освіченості та професійної компетентності); 5) менталітет (квінтесенція культури) [с. 62]. Отже, формування професійної компетентності є третім етапом освітнього розвитку майбутнього фахівця.

Питання розвитку професійної компетентності вчителя знайшли своє відображення в наукових працях В. Адольфа, В. Бондаря, Н. Бібик, О. Біди, І. Зимньої, І. Зязюна, Н. Кузьміної, О. Локшиної, В. Лозової, А. Маркової, Л. Мітіної, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко, В. Сластьоніна, С. Трубачової, А. Хуторського, В. Шахова, О. Шиян. Більшість учених у структурі професійної компетентності виокремлюють методичну складову.

Проблему формування методичної компетентності педагогів вивчали О. Бігич, Т. Гущина, О. Ігна, В. Заболотний, Т. Загривна, В. Земцова, О. Зубков, М. Касперко, Т. Кочарян, О. Лебедева, М. Михнюк, А. Мормуль, Н. Стефанова, Т. Сясіна, С. Татаринцева, О. Тумашова, В. Шаган та ін. Проте методична компетентність майбутніх учителів біології ще не була предметом спеціального дослідження. У працях Т. Бондаренко та Н. Міщук окреслено лише деякі аспекти проблеми.

Мета статті полягає у з'ясуванні сутності поняття „методична компетентність”, виокремленні складових методичної компетентності вчителя біології, визначенні форм і методів формування методичної компетентності студентів-біологів у вищому навчальному закладі.

Теоретичний аналіз наукових джерел дав підстави стверджувати, що науковці по-різному тлумачать поняття «методична компетентність». Найбільш поширені дефініції подано в таблиці 1.

Таблиця 1

Сутність поняття «методична компетентність»

<i>Тлумачення поняття</i>	<i>Автор, рік, джерело</i>
Володіння різними методами навчання, знання психологічних механізмів засвоєння знань і умінь у процесі навчання.	Т. Кочарян, 2004 [6]
Інтегративна багаторівнева професійно значуща характеристика особистості, що виражається в наявності ціннісного ставлення до педагогічної професії, професійних знань і умінь, взятих у єдності.	Т. Сясіна, 2005 [12]
Педагогічна компетентність, що забезпечує здатність розпізнавати та вирішувати методичні завдання, проблеми, що виникають у ході педагогічної діяльності вчителя.	О. Зубков, 2007 [2]
Знання в галузі дидактики, методики навчання предмета, уміння логічно обґрунтовано конструювати навчальний процес для конкретної дидактичної ситуації з урахуванням психологічних механізмів засвоєння.	О. Лебедева, 2007 [7]
Оволодіння засобами, шляхами, формами, методами й прийомами педагогічних впливів та продуктивного їх використання й диференціації; уміння ефективно застосовувати теоретичні професійні знання під час практичної діяльності.	Г. Кашкар'юв, 2008 [5]

Оволодіння сукупністю професійно-методичних знань, умінь і професійно значущих якостей особистості, необхідною для якісного виконання навчально-методичної діяльності.	Т. Мамонтова, 2009 [8]
Результат психолого-педагогічної, методичної, предметної підготовки, особистого науково-дослідницького та професійного досвіду, що представляє собою інтегративну особистісно-професійну характеристику вчителя, яка виявляється в його педагогічній і науково-методичній діяльності.	О. Ігна, 2010 [3]
Інтегрована система знань, умінь і навичок, що дають можливість вчителю за допомогою методичного інструментарію вирішувати практичні освітні проблеми, ефективно здійснювати навчально-виховний процес, психологічно орієнтуватися на роботу в освітній установі, бути готовим до самоосвіти, самовдосконалення та адаптації в нових для нього умовах.	Е. Солодовникова, Н. Пучков, 2011 [11]
Готовність студента на основі його методичної (теоретичної і практичної) підготовки самостійно і досить ефективно вирішувати професійно-методичні завдання, що формулюються ним самим або навчально-методичною ситуацією освітнього процесу в умовах невизначеності та непередбачуваності.	М. Касперко, 2012 [4]

Отже, методична компетентність – це інтегративна характеристика ділових і особистісних якостей майбутніх учителів, що є результатом їхньої психолого-педагогічної, методичної і предметної підготовки у вищому навчальному закладі. Вона полягає в готовності виконувати професійні функції і досягати високих результатів у педагогічній діяльності, реалізуючись в ній і особистісно, і професійно.

Л. Плеханова професійне становлення педагога зобразила як подолання певних шаблів у «ієрархічній драбині»: «методична грамотність» – «методична компетентність» – «методична культура» [10].

Дещо по-іншому вважає Т. Мамонтова, згідно з якою процес формування професійно-методичної компетентності майбутнього вчителя доцільно диференціювати за рівнями: рівень розрізнених методичних знань (нульовий рівень); методична грамотність (перший рівень); методична освіченість (другий рівень); методична майстерність (третій рівень); методична культура (четвертий рівень) [8].

Структуру методичної компетентності становлять методичні знання, уміння, а також особисті якості педагога.

Результати наукового пошуку дали змогу визначити, що методична компетентність майбутнього вчителя біології охоплює такі компоненти: знання в галузі дидактики, теорії і методики навчання предмета; уміння логічно обґрунтовано конструювати навчальний процес для конкретної дидактичної ситуації; знання психологічних механізмів засвоєння знань і вмінь; уміння ефективно застосовувати теоретичні професійні знання під час практичної діяльності, виявляти творчі здібності; вміння розпізнавати та вирішувати методичні завдання, проблеми, що виникають у педагогічній діяльності вчителя; мобільність знань, критичність мислення, відповідальність за власні дії [1, с. 152; 9, с. 90].

Компетентісно орієнтований підхід у навчанні майбутніх педагогів реалізується під час лекційних і лабораторно-практичних занять з методики навчання біології, написанні курсових та кваліфікаційних робіт та під час проходження педагогічної практики. У цьому контексті значно зростає значення самостійної роботи студентів, виконання ними індивідуальних навчально-дослідних завдань, роботи у наукових гуртках, проблемних групах. Ефективним є використання інноваційних освітніх технологій, активних та інтерактивних методів навчання, зокрема проблемно-пошукових методів, методу проєктів, тренінгів, рольових та ділових ігор, а також розв'язування методичних задач і ситуацій, створення методичного портфоліо студента.

Отже, методична компетентність є важливим показником рівня професійної підготовки студентів до педагогічної діяльності.

Література

1. Барна Л. С. Підготовка вчителів біології: компетентнісний підхід / Л. С. Барна, М. М. Барна, А. В. Степанюк // Професійні компетенції та компетентності вчителя: матеріали регіонального науково-практичного семінару. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2006. – С. 147–152.
2. Зубков А. Л. Развитие методической компетентности учителей в условиях модернизации общего образования : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Зубков Александр Леонидович. – Екатеринбург, 2007. – 169 с.
3. Игна О. Н. Структура и содержание методической компетентности учителя иностранного языка / О. Н. Игна // Ярославский педагогический вестник. – 2010. – № 1. – С. 90–94.
4. Касперко М. В. Формирование методической компетентности будущего учителя математики в условиях классического университета : монография / М. В. Касперко. – Гродно : ГрГУ, 2012. – 115 с.
5. Кашкаръов Г. В. Концептуальні засади формування в майбутніх учителів педагогічної компетентності щодо розвитку критичного мислення в учнів / Г. В. Кашкаръов // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки. – Бердянськ : БДПУ, 2008. – №4. – С. 75–80.
6. Кочарян Т. Э. Развитие методической компетентности преподавателя среднего профессионального учебного заведения в условиях последипломного образования: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Кочарян Тигран Эдуардович. – Ставрополь, 2004. – 179 с.
7. Лебедева О. В. Развитие методической компетентности учителя как средство повышения эффективности учебного процесса в общеобразовательной школе : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Лебедева Ольга Васильевна. – Нижний Новгород, 2007. – 184 с.
8. Мамонтова Т. С. Формирование профессионально-методической компетентности будущего учителя математики в педвузе средствами курса «Теория и методика обучения математике» : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Мамонтова Татьяна Сергеевна. – Ишим, 2009. – 233 с.
9. Орлова Л. Н. Система методической подготовки учителей биологии в педагогическом вузе : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.02 / Орлова Людмила Николаевна. – Омск, 2005. – 382 с.
10. Плеханова Л. А. Развитие методической культуры преподавателя учреждения дополнительного профессионального образования [Электронный ресурс] / Л. А. Плеханова // Современные проблемы науки и образования. – 2012. – № 2. – Режим доступа: www.science-education.ru/102-5887.
11. Солодовникова Е. Н. Некоторые проблемы повышения эффективности формирования методической компетентности студента педагогического вуза / Е. Н. Солодовникова, Н. П. Пучков // Вопросы современной науки и практики. – 2011. – № 4 (35). – С. 208–215.
12. Сяпина Т. В. Формирование методической компетентности (на примере подготовки учителя математики) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Сяпина Татьяна Васильевна. – Биробиджан, 2005. – 224 с.